

Inclusieve strategieën met pluricentrisch Nederlands in het hoger onderwijs: Europese en Caribische perspectieven

Oosterhof, Albert	KU Leuven, Antwerpen, België
Mijts, Eric	University of Aruba, Oranjestad, Aruba
Ten Thije, Jan D.	Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland
Kester, Ellen-Petra	Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland
Coetzee-Van Rooy, Susan	North-West University, Johannesburg, Zuid-Afrika
Buelens, Geert	Universiteit Utrecht, Utrecht, Nederland
Wenzel, Veronika	ZfsL Münster / Universität Münster, Münster, Duitsland

Vrijdag 29 augustus

Starttijd: 10:30

Inleiding

Dit panel is een vervolg op eerdere projecten over taalbeleid en taalkeuze in het hoger onderwijs, waarbij we als neerlandici uit de Lage landen en de Cariben over de grenzen willen kijken om van elkaar te leren. Er zijn inmiddels stappen gezet om te komen tot een analyse van het veranderende beleid en de (taal)ideologische basis van het debat, op basis van data over het taalgebruik in de hoger onderwijspraktijk in de landen van het taalgebied (zie bijv. Mijts 2020; Loos, Oosterhof & Nivelle 2022; Rosiers & Vogl 2019).

Met dit panel continueren we de samenwerking tussen Caribische/Surinaamse en Europese neerlandici over dit onderwerp en willen we de focus verbreden naar taalbeleid in relatie tot inclusieve meertaligheid en talige diversiteit in het taalgebied. Daarbij beschouwen we het pluricentrische perspectief op variatie binnen het Nederlands enerzijds en vormen van inclusieve meertaligheid (vgl. Backus et al 2013, Ten Thije 2022) anderzijds als complementaire strategieën om talige diversiteit te overbruggen. De vraag is in hoeverre die strategieën inmiddels op een succesvolle manier worden ingezet daar waar die diversiteit zich voordoet, zowel in het de facto meertalige Caribisch gebied als in de Lage Landen (bijvoorbeeld in grensgebieden tussen Nederland, België/Vlaanderen en buurlanden of in medezeggenschapsorganen met receptieve meertaligheid met internationals).

Moet bijvoorbeeld de lat lager gelegd worden wat betreft streven naar welsprekendheid, standaardtaligheid en normatieve correctheid in het Nederlands? Een meer ontspannen omgang met taalnormen geeft immers meer ruimte voor strategieën zoals luistertaal en pluricentrisch Nederlands. Een andere vraag is: welke verschillen zijn er tussen de landen van het taalgebied als het gaat over de spraakzaamheid van studenten in een academische context? Het is aannemelijk dat interactie in het Nederlands gehypothekeerd wordt door onzekerheid over de eigen variëteit van het Nederlands en/of taalonzekerheid in een context waarin het Nederlands niet de enige omgangstaal is.

Omschrijving bijdragen

Inhoud bijdragen:

- “Meertaligheid en medezeggenschap aan Nederlandse universiteiten: een combinatie van lingua franca en lingua receptiva Engels-Nederlands”
- “Meertaligheid in de literatuurgeschiedenis van Nederlandstalige gebieden”: De neerlandistiek heeft het verhaal van de literatuur in de verschillende Nederlandstalige gebieden veelal verteld als een stapeling van compartimenten: Nederland + Vlaanderen + Indonesië + Suriname + Caribische Eilanden + Zuid-Afrika. Nederland (of preciezer: de Randstedelijke AN-variant) vormde daarbij als vanzelfsprekend het centrale compartiment. Misschien is nu de tijd gekomen om het anders te proberen: een literatuurgeschiedenis (een boek, maar ook colleges op de universiteit) die niet van dat centrum uitgaat, maar evenmin van de eentaligheid van de gebieden waar Nederlands wordt gesproken en geschreven. In deze bijdrage worden enkele strategieën uitgeprobeerd die recht proberen te doen aan die complexiteit.
- “Taalgebruik, taalattitudes en identiteit: onderzoek naar studenten van de ABC-eilanden in Nederland”
- “Talenbeleid en taalpraktijk in het hoger onderwijs van de Benedenwindse eilanden: institutionele en praktische dilemma's uit de Caribische meertalige praktijk”
- “Talenbeleid in hoger onderwijs in Zuid Afrika” (werktitel)

-“Vlaamse, Nederlandse en Caribische sprekers in het onderwijs over de grens: Spraakzamere studenten met meer taalvariatie en inclusieve meertaligheid?”

Referenties

- Backus, A., Gorter, D., Knapp, K., Schjerve-Rindler, R., Swanenberg, J., Thije, J.D. ten, & Vetter, E. (2013). [Inclusive Multilingualism: Concept, Modes and Implications](#). *European Journal for Applied Linguistics*, 1, 179–215.
- Loos, J., Oosterhof A. & Nivelle, N. (2022). Het ‘verengelsende’ hoger onderwijs in de praktijk: een casestudy aan de UHasselt. *Handelingen der Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis*, 74, 99-117.
- Mijts, E. (2020). Home Languages and Higher Education: Challenges for Inclusive Higher Education Language Policies for Postcolonial Small Island States in the Twenty-first Century. In: Pieters, D. & Keersmaekers, T. (Red). *Internationalisation of Universities and the National Language. Language Policy Interventions and Case Studies*. (pp. 153-171). Berlin: Peter Lang.
- Rosiers, K., & Vogl, U. (2019). Quality first? Engels en Nederlands in het Vlaamse hoger onderwijs: reflecties vanuit de (meertalige) praktijk. *Internationale Neerlandistiek*, 57, 113–125.
- Thije, Jan D. ten (2022). Meertalig perspectief voor de Nederlandse Taalbeheersing. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 44, 3-23.

Extra geaccepteerde lezingen

Veronika Wenzel

Het Nederlands op zoek naar een plek in de meertalige Arubaanse klas

Arubaanse docenten geven les in een meertalige context die gekarakteriseerd is door een maatschappelijk bewustwordingsproces van de rol van de thuistaal voor de ontwikkeling van het kind. Dit leidt tot emancipatie van het Papiamentu, de thuistaal van de overgrote meerderheid van de leerlingen op de ABC-eilanden, en recent ook de invoering ervan als alfabetiserings- en instructietaal in het primair onderwijs in Aruba. In het voortgezet onderwijs (VO) daarentegen zet deze ontwikkeling zich niet door: vanwege de Nederlandse eindexamens blijft de voormalige koloniale taal – hoewel erkend als vreemde taal - de instructietaal en soms dé sleutel tot sociaal-economische mobiliteit.

Dit brengt uitdagingen met zich mee voor leerlingen én docenten.

Het onderzoek brengt zowel de problemen als de kansen in kaart door zich te richten op attitudes en ervaringen van betrokkenen. De lezing biedt inzicht in een traject van vijf jaar (2019-2024) waarin docententrainingen en onderzoek elkaar aanvullen: (1) zelfevaluatie van beginnende studenten van de Universiteit van Aruba; (2) een survey van 35 vragen voor VO-docenten; (3) 36 exploratieve lesobservaties met docentengesprekken en (4) 11 focusgroeps gesprekken, ingebed in (5) didactische trainingen (Wenzel 2022). Deze trainingen werden samen met een lokale expert uitgevoerd en zijn nu door haar overgenomen. Het meest recente deel is (6) een train-de-trainer-project waardoor ook andere Caribische eilanden in het Koninkrijk erbij betrokken zijn.

Deze onderzoekdesign laat de betrokkenen zelf zo veel mogelijk aan het woord. Het is niet enkel een onderzoek náár de docenten, maar ook mét hen. Dit zal in de lezing bediscussieerd worden.

De lezing gaat dieper in op de complexiteit van het onderwijs in de meertalige context van het Caribisch gebied, de werkbeleving van de docenten, innovatie in hun lespraktijk en de factoren die kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van een taal- en cultuurpluralisme in het Caribisch onderwijs.

Literatuur (keuze)

García, Ofelia, Johnson, Susana I. & Seltzer, Kate (2016): *The translanguaging classroom: Leveraging student bilingualism for learning*. Philadelphia: Caslon.

Hüning, Matthias en De Wilde, Truus (2022): Aruba in een week. Observaties over taalbeleid en taalgebruik in het onderwijs op een meertalig eiland. *Internationale Neerlandistiek* 60,1, 5-23.

Mijts, Eric (2022): Pluricentric languages in the Americas: the case of Dutch in the Dutch Caribbean. In: Rudolf Muhr, Eugenia Duarte, Cilene Rodrigues, Juan Thomas (eds.): *Pluricentric languages in the Americas*. Graz/Berlin, PCL-Press. p. 231-244.

Mijts, Eric (2021): The situated construction of language ideologies in Aruba: a study among participants in the language planning and policy process. [Proefschrift Antwerpen en Gent].

Mijts, Eric & Wenzel, Veronika (2023): Hoe Arubaanse beginnende studenten hun eigen taalvaardigheid inschatten. Twee onderzoeken in het Academic Foundation Year. In: Neerlandistiek in een meertalige Caribische context, met bijzondere aandacht voor vreemdetaalbenadering. University of Curaçao.

Pereira, Joyce & Römer-Dijkhof, Marta B. (2020): Papiaments van levensbelang voor de ontwikkeling van de leerlingen van Aruba, Curaçao en Bonaire. Levende Talen Magazine 8, p. 24-28.

Pieterzs, Vanessa e.a. (2023) Integraal Taalbeleid Onderwijs. Adviesrapport. DEA maart 2023. <https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/t/taalbeleid/IntegraalTaalbeleid-Adviesrapport-Aruba-mei-2023.pdf>

Wenzel, Veronika (2022): Het Nederlands in het voortgezet onderwijs in Aruba : Een onderzoek naar de behoeften en attitudes van docenten 2021/2022. Biblioteca Nacional Aruba. <https://archive.org/details/BNA-DIG-WENZEL-2022>

Wenzel, Veronika (2023): Aruba. Mehr als weiße Strände. Nachbarsprache Niederländisch 38, p. 59–85.

Wenzel, Veronika & Pietersz, Vanessa (2023): NVT in het voortgezet onderwijs: het perspectief van docenten in Aruba. In: Neerlandistiek in een meertalige Caribische context, met bijzondere aandacht voor vreemdetaalbenadering. University of Curaçao.